

Co nového za vodou?

DAVID KARÁSEK

Situace kolem zbraní v USA se českých držitelů zbraní přímo nedotýká. Američané mají své zákony a my také své. Je ale zajímavé a poučné sledovat dění v této zemi, kde má každý jednotlivý stát své vlastní zákony a celá země je tak obrovskou laboratoří, ve které lze sledovat, jak tyto zákony fungují... nebo nefungují.

Před půl rokem došlo k masakru na škole Sandy Hook ve státě Connecticut a zdálo se, že právo na držení zbraní čekají velké změny. Vražda dvaceti prvňáčků otřásla celým světem a hněv, který ve veřejnosti tento zruďný čin vyvolal, se jako obvykle obrátil proti zbraním a jejich držitelům. Emoce vždy pracují víc proti zbraním, a jsou-li dostatečně silné, dokážou přebít jakýkoli fakt nebo rozumový argument. Jejich nevýhoda ovšem je, že časem opadnou – na rozdíl od faktů či logiky, které jsou platné vždy. Proto se odpůrci zbraní po každém zločinu snaží jednat co nejrychleji a požadují okamžité řešení (samozřejmě ve formě dalších omezení zbraní). Vědí, že jejich návrhy mají největší šanci projít, když nad nimi lidé moc nepřemýšlejí. Tentokrát ale kritickou dobu prošvihli, i když ne vlastní vinou – první návrhy a požadavky na zákaz kdečeho se objevily už několik hodin po masakru. Jenže ten se stal těsně před vánočními svátky, a po Novém roce měli zase američtí zákonodárci plné ruce práce se schvalováním nouzového rozpočtu.

Prezident Obama, který se vždy snaží nikoho nenaštvát, předvedl mistrovský kousek: vydal 23 vládních nařízení, ve kterých se kategoricky postavil za všechna navrhovaná omezení a důrazně doporučil Kongresu jejich schválení.

» Prezident Obama podepisuje své návrhy. Za ním stojí děti ze školy Sandy Hook – jak může být něco špatného, když se to dělá pro děti?

Tím shrábl politické body za rozhodný postoj, a zároveň přehrál veškerou odpovědnost na zákonodárce. Mezitím se ale na téma těchto omezení v celých USA rozpoutala bouřlivá debata, ve které se emotivní argumenty odpůrců zbraní střetly s fakty a logikou jejich zastánců. Když se po čtyřech měsících zákonodárci konečně dostali k návrhům řešení, bylo už víceméně jasno. Všechny argumenty obou stran byly promyšleny, zváženy a veřejnost se podle průzkumů klonila spíše ke zlepšení péče o duševně nemocné než k dalšímu omezování práva na držení zbraní.

Z novelizace zbraňových zákonů tak nejdříve vypadl zákaz „útočných zbraní“ (samonabíjecích pušek vojenského vzhledu) a zásobníků s kapacitou vyšší než deset nábojů, protože bylo zřejmé, že s nimi zákon nemá šanci projít – podpora těchto omezení klesla pod 50 % už týden po masakru. Nakonec v zákoně zůstalo jen rozšíření kontroly trestního rejstříku, i to však nakonec neprošlo o pouhých šest hlasů. Snahy o regulaci zbraní na federální úrovni tedy selhaly na celé čáře. Do výraznějších změn se pustily jen některé státy, a to tím i oním směrem.

New York

Tento stát poněkud vybočuje z tradiční představy, že Amerika má volné držení zbraní. Dlouhé zbraně můžete mít bez zbrojního průkazu, ale na krátké licenci mít musíte, a navíc i nákupní povolení

na každou konkrétní zbraň. Na „útočné zbraně“ zapomeňte, ty byly zakázány už před masakrem v Connecticutu, a zásobníky s kapacitou nad deset nábojů také. Co se týče povolení k nošení zbraní pro sebeobranu, to se vydává jen důležitým a vlivným – obyčejní občané by prý se zbraněmi dělali jen neplechtu.

Když tedy přišla vhodná doba ke zpřísnění zákona, všechna navrhovaná zpřísnění už byla v New Yorku zavedena. To ale pro zakazovače zase takový problém nebyl, jednoduše se nařídilo další utážení šroubů – definice útočné zbraně byla změněna tak, aby se do ní vešlo víc typů, a maximální kapacita zásobníku byla snížena z deseti nábojů na sedm. Návrh byl prohnán legislativním procesem během méně než dvou dnů, aby veřejnost neměla čas na něj reagovat; dokonce i někteří zákonodárci si stěžovali, že před hlasováním nedostali ani příležitost si celý zákon přečíst. Guvernér Andrew Cuomo pyšně prohlásil, že teď má New York nejpřísnější zákon o zbraních v USA.

Nejpřísnější možná, ale sotva nejpromyšlenější. Ukázalo se to za několik dnů, kdy si policisté všimli, že zatímco v předchozím zákoně měli ze všech zákonů výjimku, tentokrát ji zákonodárci ve spěchu zapomněli udělat. Začali samozřejmě protestovat proti tomu, že by pro ně měl zákon platit stejně jako pro všechny ostatní, ale mluvčí guvernéra je uklidnil: zákon sice žádnou výslovnou výjimku nedělá, ale

staženo z www.gunlex.cz

policisté ho prý nemusejí dodržovat... Po nějaké době se ukázal další problém: snížení kapacity zásobníku na sedm nábojů by v praxi znamenalo zákaz většiny pistolí, protože sedmiranné zásobníky se pro ně prostě nevyrobějí. Guvernérovi by to asi nevadilo, ale Nejvyšší soud USA už dříve rozhodl, že běžně užívané zbraně nelze plošně zakázat, takže by zákon neustál případný soudní přezkum. Proto guvernér rozhodl – a teď se podržte – že si občan smí koupit zásobník na deset nábojů, ale nabit jich do něj smí jen sedm. Jak se bude kontrolovat dodržování takového nařízení – zejména u zločinců a masových vrahů, kvůli kterým se prý vydávají – to ví asi jen sám guvernér.

Dále zákon stanoví, že veškerý zdravotnický personál má hlásit policii jakékoli podezření na duševní chorobu. Policie pak zjistí, zda dotyčný vlastní nějaké zbraně, popřípadě mu je odebere. Jenže výsledkem bude, že držitelé zbraní s psychickými problémy přestanou vyhledávat odbornou pomoc, aby o zbraně nepřišli, čímž se problém ještě zhorší – na tom se vzácně shodly nejen střelecké organizace, ale i ochránci lidských práv a lékařská sdružení.

Zatím to vypadá, že zákon bude fakticky platit pouze v samotném městě New York. Téměř celý zbytek státu – 52 okresů – proti němu vydaly místní vyhlášky, a některé okresy přímo nařídily policii porušení tohoto zákona nestíhat. Současně proti zákonu podaly ústavní stížnost.

Colorado

Colorado bylo donedávna poměrně liberální stát, který dokonce povoloval nošení zbraní i do škol. Čas změn přišel po masakru v kině ve městě Aurora, kde duševně narušený pachatel zabil 12 a zranil 58 lidí. Následkem toho byl v Coloradu vydán zákon nařizující, že všechny převody zbraní musí zahrnovat kontrolu způsobilosti držet zbraň – dosud to platilo pouze u nákupu zbraně u licencovaného obchodníka, nikoli při prodeji zbraní mezi soukromými osobami. Pachatel onoho masakru ovšem zbraně nakoupil v obchodě a kontrolou prošel, ačkoli jí vlastně projít neměl: psychologka, ke které docházel, policii informovala o jeho duševní poruše a o tom, že může být nebezpečný, ale varováním se nikdo nezabýval a vyšumělo do prázdna.

Po přijetí zákona ale následovalo politické zemětřesení. Hlavní zásluhu na jeho

schválení měl předseda senátu státu Colorado John Morse, který je svým vlivem protlačil i přes značný odpor a protesty veřejnosti. Občané nabyli dojmu, že jsou kolektivně trestáni za čin jednotlivce, a sáhli k odvetným opatřením. V ústavě státu Colorado je totiž zakotvena odvolatelnost politiků, a pokud se pod petici za odvolání podepíše více než 25 % voličů, musí se konat nové volby. „*Chceme zastupitele, ne vládcy. John Morse se choval jako vládce, takže mu dáváme padáka,*“ řekl organizátor petice Rob Harris. Přestože jde v Coloradu o historicky vůbec první pokus o odvolání politika, je už nyní jeho úspěch téměř jistý – pod petici se podepsalo přes 60 % všech oprávněných voličů.

Illinois

Illinois byl až donedávna posledním americký stát, který civilistům nedovoloval nošení zbraní pro sebeobranu – otevřeně ani skrytě, s licenci ani bez ní, prostě vůbec. Chicagští politici (Chicago je největší město v Illinois) to dlouho zdůvodňovali bezpečností společnosti ve stylu „*podívejte se, kolik vražd tu máme, i když jsou zbraně zakázané – a teď si představte, kolik by jich bylo, kdyby byly dovolené*“. Není přitom bez zajímavosti, že starosta a radní města Chicaga měli jako jediní civilisté výjimku z tohoto zákazu.

Změna přišla z dost nečekaného směru: Mary Shepard, která byla na ulici napadena a zbita téměř k smrti, zažalovala stát pro porušení svého ústavního práva. Tvrdila, že kdyby stát Illinois respektoval právo na nošení zbraní, jak je zakotveno v ústavě, dokázala by se ubránit. A soud jí dal za pravdu – již dříve bylo Nejvyšším soudem rozhodnuto, že občan má právo mít zbraň pro sebeobranu ve svém obydlí, a v tomto případě soud uznal, že na ulici je riziko napadení jistě větší než doma. Zástupci státu měli obvyklé námítky, ale tentokrát je soud smetl ze stolu s tím, že právě situace v Chicagu dokazuje nefunkčnost takových omezení – v samotném Chicagu bylo po třicet let zakázáno nejen nošení, ale i samotné držení krátkých zbraní, a přesto jimi zločinci vesele vraždili. Soud tedy rozhodl o zrušení zákazu se šestiměsíčním odkladem, během kterého měli politici vydat nový zákon, který by nošení umožňoval.

Kdyby chicagští politici žádný zákon povolující nošení nevydali, zákaz by po šesti měsících prostě vypršel a nošení zbraní by bylo legální bez jakéhokoli

omezení. Proto se pokusili zavést povolení v takové formě, aby bylo co nejvíce restriktivní – zejména šlo o vysoké poplatky, co nejsložitější pravidla a různá dílčí omezení. Tentokrát ale narazili: zbytek státu už měl „chicagských manýrů“ plné zuby a stalo se totéž co v New Yorku – jednotlivé okresy jeden po druhém vypovídaly poslušnost a vydávaly vlastní vyhlášky ve smyslu, že nošení zbraní bezúhonnými občany nebude stíháno bez ohledu na zákon. Státu nakonec nezbylo než vydat zákon dost podobný našemu, tj. že licenci pro nošení zbraně dostane každý dospělý, svěprávný a bezúhonný občan, který prokáže schopnost bezpečného zacházení se zbraní.

Arkansas

Ve státě Arkansas začal loni platit zákon, kterým se v podstatě zařadil na opačnou stranu škály než Illinois. Do té doby museli tamní občané mít povolení, odpovídající zhruba našemu zbrojnímu průkazu, pokud chtěli nosit skrytě zbraň pro sebeobranu. V dubnu byla tato povinnost zákonem zrušena a občané mohou nosit zbraně pro sebeobranu bez jakéhokoli formálního povolení. Tomu se říká *ústavní nošení* (constitutional carry); název odkazuje na to, že právo držet a nosit zbraně je v ústavě, a občan by neměl mít povinnost žádat o zvláštní povolení k využití ústavního práva. Ústavní nošení ovšem platí jen pro ty, kdo jsou v první řadě oprávněni zbraň vůbec mít – vyloučení jsou tedy odsouzení zločinci, nesvéprávní lidé atd. Jediná okolnost, která se považuje za nedovolené ozbrojování, je, když se prokáže, že držitel měl u sebe zbraň za účelem spáchání zločinu. Arkansas je pátým státem, který umožňuje ústavní nošení, po Vermontu, Aljašce, Arizoně a Wyomingu.

Kalifornie

Kalifornie byla vždy vlajkovou lodí takzvané politické korektnosti a její zbraňové zákony jsou ještě přísnější než naše. Nicméně když se chce, nějaký prostor pro další omezení se vždycky najde. Odneslo to střílivu na bázi olova, které je prý neekologické a škodí zdraví. Člověk se až diví, jak to, že na to lidé nepřišli už během těch staletí, kdy se ničím jiným než olovem neřivilo. Na druhé straně federální úřad pro regulaci zbraní (ATF) je známý svojí tendencí považovat za průbojně (tedy zakázaně) veškeré střílivu, které *není* z olova. Zbytek si jistě domyslíte sami.